

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshak Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

עיר ללהמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

שלא עמדנו על כוונת הכתוב, כ"א בעזר הכללי והיסודות הללו: לכן אמרתי עת ומקום לבאר בהקדמת הספר את הכללים ועיונים הללו באר היטב, למען יכנסו בלב התלמיד, ויהיו שמורים וקרותים עליו, טרם יבא אל מקומות מהכתוב המבוארים על ידם, והמחברים הבאים יכניסו גם את הכללים הללו בספרי החנוך שלהם, בלשון קל וקצר, לצורך הנערים הקטנים, וילמדו אותם גם הם-בנית הספר, במעט העמל והשקידה:

אף לזאת יסלח הקורא הכעים, כי כתנתי בפ' תרומה (שמות כ"ו י"א), בבאור, שימצא דמות הכותרת שבראש העמודים בנייר אשר בשער הספר, כשזור ומוכת לרגלי העמוד: ובאמת כן היה עם לבני אז, גם עשיתי את הנייר ההוא, ונתתיו לאומן לחרוט כתבניתו בלוח נחושת, והוא לקח את שכרו, כאשר כדברנו, אבל לא הכלית במעשיו, כי לא השיג את כוונתי כראוי, והיה ללא עזר בלא הועיל: ובאמת שאין צורך כל כך בנייר ההוא להבנת הדברים הנאמרים שם, אמי לא ראה מימיו דמות הכותרת שזכרתי שם? תמצא בראשי העמודים לתפארת, ובה כעין ארבעה ווי"ן, ראשם כפול ויוצא לחץ כעין זי קטן, ויש בו כדי להניח שם את הקובץ ולהדקו, שלא יזח מעליו:

ועתה טרם אכלה לדבר אהלה את פני רעים אהובים, שאם יונאו בספרים הללו איזה טעות המדפיס, או שגיאות הכותב, או מקום ספק הכריך באור, להודיע לי אם במכתב או בדפוס, למען אעמוד על מקום השגיאה או הספק, אולי אוכל לתקן את המעוות, ולמנות את החסרון, ועלי להדפיס את התקון ההוא ולהפיצו בישראל, ועיני לא תחוס על הוצאת הדפוס, אף כי רבה היא, וכבר עלה יותר מאשר דמייתי בתחילת המלאכה הון יקר: אמנם בנע כסף לא ידחה את הטוב והישר, ובגלל הדבר הזה לא רציתי להוסיף על מחיר הספרים מאשר קנצתי להם בקונטרס עליום לתרופה, ואם מעט הוא, אמרתי טוב להפסיד מלעשוק: אתם אנשי אמת! אהבתי תורת ה'! בחנוכי נא בזאת, אם יש און בספרים הללו, אל תמנעו הטוב לשום אותו על ספר ולשלו לי, אם בתובחה מגולה, ואם באהבה מסותרת, כאשר יעלה על דוחכם: שימו בה נגד כל בית ישראל, ויזכירו בינינו, אם לא אודה לדברי קן ושכל, ואקבל האמת בשמחה ממי שאמרו: העולם עיניו מראות בנוגה האמת, בחושך שמו יכוסה, ודורשיו לא יכשלו ולא יכלמו, כי הוא חותמו של הקב"ה וברוך שמו הגדול, והנוסע והולך לאור כנאת השמש בגבורתו: ואתם האמת והשלום אהבו!

ברלין כ"ח ניסן תקמ"ג לפ"ק:

משה בן רבי מנחם מענדל סופר זלה"ה.

ויהי כאשר ראה החכם המפורסם לשבח ולתהלה הרבני המופלג מוהר"ר נפתלי הירץ וויזל גר"ו בעל המחבר ספרי גן נעור ויין לבנון, והמעתיק ללה"ק ספר חכמת שלמה ומבארו בפירושו הנקרא רוח חן, את תפארת הספר הזה, התרגום האשכנזי עם הבאור והח"ס, וחצלה עליו רוח השיר בנועם מליצותיו, וטרם פתח את פיהו בשירו, הקדים לו המאמר הזה, לבאר חועליותיו הרבות, והצורך אליו בדור הזה, וקראו מהלל ריע:

מעט ערי הקדש היו מדבר, וזית תפארתנו לשרפת אש, ונעלה רוח אלהים מעל נביאיו, ורוח דעת מאת יודעיו, נעדרה גם לשון קדש מפי מליציו, כי הורדנו צבלה, והצניס אשר נולדו שמה היו מדברים אשדות

מהלל ריע

אשרודית ובלשון עם ועם, בללו זרות בשפת קדש, ויחזו והלאה בטלה קדושת
הלשון ולא שנה עוד לאיתנה, כאשר בטלו יתר הקדושות ועדן לא שבו, עד
ישקיף ה' ממרום ויחדש ימינו בקדש, ואל יקטן צעיוןך חזקן כלי חפץ כזה,
כי כל הלשונות חול, ולשון עברי שנכתבו בה התורה והנביאים והכתובים
קדש היא לנו, שכל ענין קדושה הוא הצדל דבר מדבר במעלה ובסגולה,
וקדושת הלשון היא בהיותה צרה וזכה מטעות ומשבוש הדעה, כמו שהתעוררו
בלשונות חול שהסכימו עליהן בני האדם בארצותם לגוייהם, לא כן לשון
עברי, כי אל ה' דבר בה, על כן היא ערוכה בכל ושמורה מכל שגיאה,
כי מי מבלעדי ה' יודע סוד כל הדברים מראשית ועד אחרית, ומי כמוהו
מורה להגיה כל שרש ושרש וכל שם ושם בלתי נדק על כל דבר
ודבר, הן אותן המונחים על הענינים האלהיים הנשגבים, כמו שמותיו
ית', שם הענס אל, אלהים שדי וכיוצא, הן המונחים על כינויו כמו רחום
חנון גדול גבור נורא ודומיהן, שכל אחד מאלו כולל בהוראותיו עמוקות
בסיתרי החכמה, וכן השרשים המונחים על המציאות בכללו, והמונחים על
הכחות הנפשיות, כמו חכמה, בונה, שכל, דעה, ערמה, פקחות,
תחבולה, עלה, נחשבה, מזמה, גבורה, חומץ, ענמה, כח, אהבה,
חשק, חפץ, שנאה ואיבה וחזיריהן, והמונחים על דברים פרטיים מלאכותיים,
וכלל השמות המונחים על חלקי המציאות, יען כלם מפי עליון יצאו, אין
בהם נפתל ועקש, כי מומנו ית' לא נעלם דבר, ובעוד שהיו מדברים בה
שרי אלהים ושרי קדש היתה רחבה ורבת השרשים פעלים שמות ומלות ועתה
לא נשאר מומנו רק מעט, אלה אשר נקבצו באו בספר התורה ובספרי הנביאים
והכתובים, וגם הנשארים לנו התנוללו עדים באין מציין בהם, וכן המליצות
המשלים והשירים המחזברים מן השרשים והשמות האלו, כלם מעשה ידי
יוצר הכל, כלם מפיקים תבונות, נדקו יחדיו ושכלה אין בהם, והנה נביאינו
ואבותינו קבלו סוד הדברים ופירושה איש מפי איש, הם ידעו עומק הוראת
השרשים והשמות והמליצות והמשלים, הם היו אנשי הרוח לחקור אל כל
הכלית כפי כחם, לכן היו מבינים במקרא מפורש ושום שכל, הולידו דבר
מדבר, ודמו דבר לדבר, עד שעמדו על אמיתת דברי התורה, הן הנוגע
לחכמת האלהות, הן הנוגע לחכמת הנפש, והן הספורים הנפלאי המלומדים
דרכי ה' ויושר מנהגיו, וכן דברי התוכחות והמוסרים, ורוחב ההלכות ועומק
הדינים, שעל פי הדברים האלה גוסדו דברי תורה שנעל פי, שהם דברי

קבלה שקבלו מאבותיהם ורבותיהם דור אחר דור:

ובאשר

ארכו הימים ואחד כל חזון, ורתקנו יותר מן המקור הראשון
מקור נויים חיים, נשתתמו מעיינות החכמה, יבשו גחלי בינה,
ועל כן זרועות השכל לא יעמודו, אין עוד בנו יודע לשאוב המים ממקורם,
לבקע בצורות יאורים, ולהוציא מתעלומה אור, גם אין דורש ואין מנצק
בכל אלה, אנשי לבב יאמרו מי ירד אל המים האדירים האלה, מי ידלם
פנינים בלב ים, ובהמון עדתנו רבתה הסכלות, ולא השיגו בדעתם החסרה
גודל החסרון אשר השגנו, לא ידעו מה הוא, ולא יבינו מה בין תורתן
של ראשונים לתורתן של אחרונים, ונדמה להם כי נקל מאוד ללמוד מקרא,
ולדעתם

ולד
ודם
אפי
זכה
ואת
ילדי
מזבל
איו
המ
שנה
הכל
הז
טרם
על
כשי
מאז
דרך
יום
צילד
המ
ודר
כי
יוצא
קדש
הנד
סתו
ישים
זרע
טובו
לפי
אל
שמה
שבת
מעט
עד
במל
ועד
ועו

מהלל ריע

ב

ולדעתם כל נער וכל חסר לב יוכל הבין זה, ולא יאמינו שצריך רוח לב
 ודעת קדושים צינה לעמוד על דבריהם, ותקטן עוד בעיניהם שלא יחזו
 אפילו לרקדוק הלשון, ויחליפו בין עבר להוס ועתיד, בין יחיד לרבים ובין
 זכר לנקבה, וכשיאמר להם כי הרקדוק שער החינוך לבא אל הקדש פנימה,
 ואשר יבא מאחוריו לא יבא אל הקדש, יהיה כמחוק בעיניהם, והם שולחים
 ילדיהם אל בית הספר כצני ר' וכצני ה', תחת יד מורים ללמוד המקרא
 מצלי שיש על לב אם הם דוברי נחות או עלגי לשון וכצדי שפה, ולפעמים
 אינם יודעים אפילו בטיב הקריאה, וכל שכן שלא יבינו בטיב הלשון ובנחות
 המליצה, והם ילמדו עם הילדים הרבים האלה כפי דרכם את דבר ה' כמו
 שנה אג ימים במספר, ובכלות המועד, יבשרו את אבותיהם לאמר כבר
 סגליחו צדיכם ללמוד משנה ותלמוד ואין עוד לפי כבודם ללמוד עמהם המקרא,
 אז יתחילו ללמוד באחת המקצועות שבתורה, דיני קדושין כתובות או גיטין,
 טרם ידע הנער מה בין זכר לנקבה, וטרם יבין מנהגו בני האדם ועסקיהם,
 על כן היו דבריהם על הנערים לטרח, וכמשא כבד וכבד עליהם, ועל הרוב
 כשיגדלו מהר יפרקו עול התלמוד מעליהם, ובסורם מומנו לא תשאר בידם
 מאומה לא תורה ולא יסודות אמונת ישראל, לא דעת ולא מוסר השכל ולא
 דרך ארץ אפילו לקרות עברי אינו יודע, ולא יבין דברי התפלות שמתפלל
 יום יום, כי מעולם לא הגיד לו רבו דבר מכל זה, והמעט שקרא לפני רבו
 צילדותו לא היה ציר הרב לפרש לו פשטי הדברים בשפה ברורה, ובדרך
 הנותקבל על דעתו עד שיכנסו הדברים בלבו, כי הרב היה רגיל בדרשות
 ודרך הפשט געלם מומנו, ובאלה הדרשות לא שמעו אזינו מה שפיו מדבר,
 כי עיקר הכל הוא הפשט הברור, וכאמרו ז"ל בכל התורה כלה אין מקרא
 יוצא מידי פשוטו, ולא ידע הרב שכל דרשות אבותינו ז"ל יסודתם בהררי
 קדשת הפשט, ועי שמסכל פשט הכתוב אי אפשר לו שיבין עיוק הדרשה
 הגדשה עליו, והנה הוא מומלח מוח התינק הרפה בדברים נפלאים ובדרשות
 סתומות שנעלם עיניהם גם משניהם, וכל זה לא לעזר ולא להועיל, ולא
 ישים על לבו שחובת כל רב הוא לשדד ולפתח לב תלמידיו, ולרוע זהם
 זרע קדש, יראת השם, וטוהר האמונה, וכבוד התורה, ולניירם במדות
 טובות ובמעשים טובים, ובנמוסי דרך ארץ, ולחנך באלה כל נער ונער
 לפי דרכו ולפי שכלו, ואילו ראה זאת יבין שמוטל עליו להכניס דברי התורה
 אל לבו, והיה מלמדו טיב הלשון ונחות המליצה ונועם השיר, והיה הנער
 שמה בתלמודו, הלך ונגן לרגל המלאכה אשר לפניו, והיה לומד עמו מאז
 שבת בשבתו מעט מין המשנה והתלמוד לא להתפאר ולהראות חריפותו, לא
 מעט מעט בדרך נאה ומתקבל על דעתו, כדי להרגילו בלשון חכמים ובמשנתם
 עד יגדלון הנערים ויהיו כנן עשר ויותר, אז ישמחו לנאת לקריאת נשק ללחום
 במלחמתה של תורה, לפי שכבר נוסד יסוד האמונה וכבוד התורה בלבו,
 ויודעים שעל פי הדברים האלה כרת ה' ברית עם ישראל, וילכו הלך וגדל,
 במקרא במשנה ובתלמוד, ובאחריתם יחמו:

ועוד צרה אחרת בגלילות הללו, שגם אם הרב עומד על פשט הכתוב,
 אין צידו לפרשו לתלמידיו, כי אין מלה בלשונו להמליץ ומחשבות

ושת
 עד
 זה
 בים
 ה
 גרבו
 לשון
 ה
 זוכו
 דבר
 ותיו
 חום
 קות
 על
 ה
 ים
 חין
 זה
 גתה
 אים
 ינות
 ידי
 אינו
 דאת
 כל
 דבר
 נוגע
 ודים
 עומק
 דברי
 לשון
 נה
 ים
 בקש
 דלה
 שרה
 דתן
 ה

מהלל ריע

לבו על און התלמיד, ואם טובים הדברים בלב הרב, לא יכוננו על שפתיו,
כי כל מפרש לזולתו, צריך שיבינו גם שניהם שפה אחת על צוריה, וידברו
בה דברים אחרים, ובגלילות הללו שפתנו בלולה מכל לשונות העמים, וכוסף
עליהם מלין ומליצות שחדשו ההמון מדעתם תכל המה מלין אין דעת בס,
כי אנתנו בני אשכנז ופולין אין אנו מדברים שפת אשכנזי על מוכנתה, אצל
כמעט לכל אחד ממנו שפה אחרת ודברים אחרים, ותקצר יד לשון כל רב
לפרש הענין לתלמידיו, וכמעט שאין תרופה למחלה הזאת, מי יגיד לנערי
בני ישראל את דבר ה' המזוקק שבעתים, וזמה יודע להם שמליצות התורה
טהורים כעלם השמים, אם יתרון להם במחשבת לב אך למחסור יהיו
בדבר שפתים, על כן בחשכה יתהלכו יגששו כאין עינים:

עודני משתאה על מחלת בני עמי, האם אין דן דינם למזור, אם רופא
אין בס, וכמעט אמרתי נואש, והנה לנגד עיני עלים לחרופה,

הן המה הקונטרסים שיאלו בדפוס לדוגמא ולמראה ממלאכת העתקת התורה
שהעתיק האיש המעולה כריע כאח לי החוקר הגדול זך הרעיון ונקי השכל
החכם והרבני הנופלא כמוהר"ר משה מדעסויא גר"ו וקרא שם העתקתו
חרגום אשכנזי, כי נחר להעתיקה אל לשון אשכנזי המורגלת צפי יושבי הארצות
האלה, רחיתי ואשמח, ואומר לנפשי טובי למנוחיי, לשון חכם כי"צ מרפא,
יודע כל שער בת עמי כי זה האיש אור בלום, גם בגוים יאל שמו
בין חקרי לב, בין משוררים ודוברי נחות, כלם יעידו כי עטו עט סופר
מסיר בלשון זאת, ומליצותיו האשכנזיות מעשה ידי אמן, יפלאו בעיני כל
רוחיהם, גם בלשון עברי שכל את ידיו, כי מלבד בקיאותו וידיעותיו בדקדוק
הלשון, עוד ידיו רב לו בחכמת הלשון, להבין משל ומליצה, מבין צסיר
ובסיותו אמן מופלא בשתי הלשונות, כאזה לנדיב בחכמה כמוסו שפת יתר
יתר שאת ויתר עז, כי תנשא העתקתו על כל ההעתיקות האשכנזיות שראינו
וששמענו עד כה הן מבני ישראל, והן מחכמי העמים, ותעז על לב כל
קורא בה, ותהיה דרך ומסלול למלמדי התינוקות, ויליכו בה את ילדי ישראל
ויבינו במקרא, כי זקק לפניו יהלך, וישם לדרך הקדש פעמיו, כי הוא
רועה את אחיו על משכנות אבירי הרועים, כי מפתח דבריו יאיר, שהקיס
עמודי העתקתו על יסודות יקרות שיסודו חרבעה מטיבי לכת ז"ל, שבארנו
דברי חורתנו על דרך הפשט הצרור, וברעותו בגניהם ללקוט פרי מגדיהם,
לקח וברר את היותר קרוב לפשוטו של מקרא, כי אזנו און שומעת מלין
תבין, ולבו לב מבין לברר ללבן ולשפוט בין דבר לדבר, ועליהם הוסיף משה
מדעתו דברים יקרים בפשוטן של מקראות, כל רואה אותותיו, יאמ' נפת
הטפנה שפתותיו, עתה טובו לצרורן אסירי החקוק, היום מגיד משנה יהיה
לכם, כי הואיל משה באר את התורה באר היטב בלשון המורגלת צפי נערינו
בגלילות הללו, ויהיה מורה דרך למוריהם, שימה צפיהם ללמוד לתלמידיהם
דברי התורה על דרך התרגום הזה, למען יבינו מנעוריהם נחות הלשון וקדו
המליצות, וכאש' ישמע הנער ופי המליצה ונועם השיר בלשון שהוא מבין
בו, יגל לבו וישמח, ותכסף ותכלה נפשו ללמוד לשון קדש בדקדוק נמרץ,
ויתן כבוד לסדר תורת אלהינו, כי יבין מדעתו אם בלשון ההעתיקה הדברים

נעימים מאד, על אחת כמה וכמה הם משמחי לב נלשון שנכתבה גם על פי ה' ציד משה ע"ה :

גם פקחתי עיני על אודות הבאר אשר כרה היקר הרבני המופלא המדקדק הגדול כמוהר"ר שלמה מדובנא נר"ו סניצ סניצ להעתקת החכם הרבני מוהר"ר משה נר"ו, שהים טובות עשה, האחת שפירש התורה נלשון קצרה וברורה, את הכל לקח מאורות אצירי הרועים הג"ל, להודיע לבני אדם על מי נשען החכם המעתיק בהעתקתו דבר דבר, גם הוסיף דברים טובים מדעתו בפירושי המקראות ודרכי דקדוק הלשון, והאחת שנית פתח אל ההעתקה הזאת ספר תקון סופרים, ישלם ה' פעלו, כי טרח ויגע מאד ע"פ ספרים רבים חדשים גם ישנים לטטר ולתקן הורה ה' מלאים וחסרים נקודות וטעמים פתוחות וסתומות לא חסר דבר :

סוף דבר ראיתי את העלים הג"ל והנה כזית הודם, אשר עלה לא יבול, ואם אלה הם עליו, מה נחמד יהיה העץ כלו למראה, ומה טוב יהיה להשכיל, ופריו ימתק לחך טועמו, על כן תעלוזנה כליותי בדברי משרים, ולבני רחש דבר טוב, ויאמר נשירי אהודנו :

יפעת עולם אש דת ! אפל תגיהי
מעל למרומי אל שבת תגביהי
ומאזר שלמתך שפל זרוח
מבאר חכמתך בריי לב שאבו
טהר צדקתך מכל הזן אהבו
את תורת אל חי ! את חיי כל רוח :

לב בוזך בים נגרש גורש רפש
את שקוי לעצם מרפא לנפש
שרשך פורה גיל עין חיים יצמים
מוזרי מאז למדו דרכך בשער
זרעו זרעך על תלמי לב נער
טרים יצר עו לענה בו יפריח :

פתיו
וידברו
ונוסף
בס
אבל
כל דב
לכעור
התורה
יהיו
רופא
רופה
התורה
השכל
נתקתו
ארצות
ורפא
לא שמו
סופר
יני כל
דקדוק
שיר
יתר
זראינו
לב כל
ישראל
יו הוא
זקקים
שכחו
יהם
מלין
משה
נפת
היה
נערינו
ידיהם
וקדו
מבין
מרת
דברים

כְּמִטָּר

יֵעָרֵף לֶקַח טוֹב הַרְעִיפוּ

בְּנִטְף הַלֵּב וּדְבַשׁ מְלִיץ הַטִּיפוּ

שִׁתְּלוּ מִטְעֵךְ בְּבָנִים גִּדְּלוּ

אִמְרוּתֵיךְ מִלֵּב אֵל לֵב הָעֵתִיקוּ

בְּמִשְׁלַל וּמְלִיצָה אִמֵּר הַמְתִּיקוּ

אֵין פִּתְחוֹ כִּי בָרוּר מְלִלוּ :

עֵתֵיךְ

שׁוֹבֵב כָּל לֵב מוֹסֵר פּוֹרֵעַ

רֵעֵי זִנְיָנוּ מִי זִרְעֵךְ בּוֹ זִרְעַ

עַד לֹא יִחְרַשׁ בּוֹ גִּשְׁחַת תִּלְמֵהוּ

כִּסּוֹ דוֹבְרֵי צַחֲוֹת יַחְדָּו נִלְעָגוּ

כַּמְבִּין כַּתְּלָמִיד בַּדֶּרֶךְ שָׁגוּ

מִי יַעֲלֶה בֵּית אֵל לִרְאוֹת אֶת נוֹהוֹ :

אִם סָלַם חֲכָמָה עַד מָרוֹם יִנְיַע

תַּחֲתִית מַעְלוֹתָיו בֵּין מְלִיץ הוֹדִיעַ

וְלֹאט מִמַּעֲלָה אֵל מַעֲלָה יַצְעֵדוּ

לָמָּה זֶה לַעֲלוֹת אֵל רֹאשׁוֹ תַעֲפִילוּ

מָרָם שִׁים לֵב מָרָם מְלִיץ תִּשְׁכִּילוּ

תַּחֲתִיכֶם מַעְלוֹתָיו נָעוּ גַם נָדוּ :

יוֹם מַעִיר הַקֹּדֶשׁ יֵצֵא יֵצְאוּ

נִסְתָּם חֲזוֹן גַּם חֲכָמָה לֹא מִצְאוּ

וּמַדְבֵּר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ חֲדָלְנוּ

כְּשֶׁלֶךְ
אֶרֶץ
עַל
בֵּית
הַמִּזְבֵּחַ
וּמִן
עַל
כִּי
עַד
הוֹזַר
מִן
בֵּית
שָׁמַיִם
אֵל

בשפת גווי ארץ מלל למדנו
 אך לא כהם דבר צחות המדנו
 נחנו עלגים שפתי עמים כללנו :

על בן ילדי ציון תום דת עקשו
 בית הספר הבן מלין בקשו
 ובפי מוריהם אין די באר למו
 תפארת שירי קדש כל ידעו
 ומה משפט המליצה כל שמעו
 לא הודיעום פי הכמה תעדה כמו :

על זאת יהיה לב על זאת תדמע עין
 פי חדל עוזר גודר גדר אין
 אפס תקנות הולכים אל בית הספר
 עד כי קם איש עד התעורר גבר
 הואיל באר ניהי אב לבני עבר
 תרגם התורה נתן אמרי שפר :

מושה ! דרכת קסתך עלית
 בין שרים בין חקרי לב שם עשית
 כל תופש עט יטעם טוב טעמך
 שבת סופר מחקרך בו מסכת
 אל נהר יוצא מעדן משכת
 שם תרעה עם שבטך צאן עמך :

כי רועיהם עליך יסמכו
אל רגל המלאכה הצאן ילכו

ומן הבאר חפרת ישתו מים

חן מליך יהיה להם בצהר

המליצה תטהר בשחק לטהר

עפה ללמוד עברי יתנו ידים :

כי רואי אותותיך יפלאו

יאמרו אם בשפת חול נועם מלאו

: בשפת קדש מה רמו מה נהדרו

אם תרגום אשכנזי ארץ יגיע

מכתב קדש מעל לו עוף יגביה

נגדו שמש גם ירח יקדרו :

פה פרחי גנך הנותנים ביה

עם לקט שושנים מעץ צומח

על יבל מים בגני מוריך

בשתילי ותים לראותם שברת

איש עובד בגנים למצוא מהרת

ויטעם מסביב לבארך :

קראת לשלמה כי בו אוית

קום בן יואל וכתב—אותו צוית

ויכתוב—אז עקבותיך נודעו

הוא חבר תקוין סופרים רב הערך
 לו ילקוט הרועים הוא יורה דרך
 על מה אדני תרגומך הטבעו :

בישנה ! מתת טובתך עטרתך
 וישר בעבותות המליצה חברת
 לא בא בבשם הזה רק הפעם
 לב מבין גם לך און שומעת
 כור השכל לך מצרף הדעת
 בז לך - אומר לכל חסרתי טעם :

מעטס אוהב דבק מאס

נפתלי הירץ וויזל

אלה העורים כתבתי מאז , כנאת לאור הקונטרסים עלים לתרופה , אחרי כן
 נדרשתי מאת רעים אהובים הכ"ל העושים במלאכה המפוארה הזאת להיות
 הם לעור מעט , להקל מעליהם ולשאת אתם במשא עבודת הקדש בענין הזאור , כי
 ונת מלאכה גדולה היא לפרש מקראי קדש על פי הפשט הברור כפי דקדוק הלשון
 שפט המליצה , והחכם המפורסם ידידי הרבני המופלא מוהר"ר משה מדעסווא כר"ו
 חפכו להשלים מעשהו , וככלות הספר האחד בדפוס להתחיל בספר הבא אחריו ,
 יום קצר והמלאכה מרובה , ויען כי יקרו מעשיהם בעיני מאד , אמרתי קצר אהיה
 יאי ה' ולאזהבי תורתו , ואומר הכני , אז העלו על גורלי לבאר ספר ויקרא ,
 ע בני לפרש הספר העמוק הזה , יהיה ה' עמדי , יאיר כבודי , ויתמוך ידי ,
 שלים חפני העוב הזה , ישמח בני אם על המחברת הטובה הזאת יקרא עליו גם
 שמי הקטן בישראל נפתלי הירץ וויזל

רשום ככתב ראשי סדרי תורה
ישמע חכם יוסיף לקח אורה :

בְּרֵאשִׁית

מְנוּחָתִי הִלְכָתִי רְאִיתִי חַיִּי וְתוֹלְדוֹתַי בְּצֵאתִי מִשּׁוּלַח מִהַיְשֵׁנוּ
קָצִי נֶגֶשׁ לְהַחֲיוֹת :

הַשֵּׁם

נִרְאָה כְּבֹא שְׁלוּחַ בְּיַתֵּר מִשְׁפָּטִים וְרַמּוֹ מְצוֹתָיו לְשֵׁאת קִהְלֵהוּ
הַנִּפְקָדִים :

נִקְרָא

מְצוּוֹה בְּשִׁמְיִי הַזֶּרֶעַ כְּמְצוֹרַע אַחַר יִתְקַדֵּשׁ יִתְאַמֵּר בְּתֵהוּ
הַחֲקוֹת :

בְּמִדְבָר

הַנְּשִׂאוֹת יִתְעַלֶּה הַמְּשַׁלַּח קֶרֶחַ הַמְּחֻזָּק הַמְּבוֹלָק וְכַפְנֵהוּ
בְּמִטּוֹת מִסְעוֹ :

בְּדַבָּרִים

אֶתְחַנֵּן עֵקֶב אֲרָאָה הַשּׁוֹפֵט יוֹצֵא וְכֹא וְאַצֵּב בְּלִבִּי לְהַאֲזִין
בְּדַבָּרוֹ :

כללים בדברי רש"י ז"ל לקוחים מדברי המפרשים :

א

כל מקום שפירש"י כתרגומו . הנה
הוא סותר את העברי פירוש שאין
הפסג כמו העברי :

ב

אונקלוס תרגם . או אינו סותר
התרגום אלא מפרש דעתו של
אונקלוס :

ג

השתרגס בכל מקום שהוא . או סותר
התרגום שהוא טעות :

ד

ותרגומו . או מביא רש"י ראיה
לפירושו שכן הוא :

ה

וכשהוא כותב התרגום . כגון דחילו
או כיוכא בו ואינו אומר כתרגומו או
תרגם אונקלוס או אינו קשה על העברי
אלא רוכה ליישב ולפרש לשון התרגום

ב

ב*

בְּקָדָה

מחוס

לישראל

הוא

(א)

שנקרל

ואם

ב

ויאמר

כך היו

שלחם

(דברי

בהושע

בא שא

תיבה

(ישעיה

וכמו

עמך

בחיאת

המקרא

(א)

בסוכמא

שהחכמ

במתשבר

הנחתו

הים ורבו

ולפעמים

כושא

ה

(אקווא

והארץ

ליידנדי

(דער

נאָמינג

